

	Pag.
§. VI. De obligatione restitutionis ex injuria illata corpori per homicidium, mutilationem	347
§. VII. De restitutione ex gabellarum defraudatione, item ex inventione, lusu, et impeditione alicujus boni	348
Art. IV. De dominio sive jure	354
§. I. Praenotanda	ib.
§. II. Principia generalia de primis modis acquirendi dominium	360
Art. V. Principia generalia de dominio ex contractibus	365
§. I. De contractibus in genere	ib.
§. II. Principia generalia de promissione, donatione, commodato et deposito .	368
§. III. Principia generalia de mutuo, et usura	372
§. IV. Principia generalia de emptione et venditione, negotiatione, mono- poliis et censibus	375
§. V. Principia generalia de reliquis contractibus et ultima voluntate .	381
Appendix I. Pro pleniore intelligentia ultimae voluntatis	384
Appendix II. De successione ab intestato	388
Cap. VIII. De octavo praecepto decalogi	391
§. I. Praenotanda	ib.
§. II. Principia generalia de peccatis contra praeceptum octayum .	ib.
Cap. XI. De praecepto jejunii	400
§. Unicus. Principia generalia de jejunio	ib.
Mantissa de virtutibus moralibus	406
§. I. De virtutibus moralibus in genere	ib.
§. II. De prudentia	407
§. III. De justitia	409
§. IV. De fortitudine	413
§. V. De temperantia	414
Syllabus definitionum	416
Index rerum	428

PARS PRIMA

THEOLOGIAE MORALIS.

Theologia Moralis versatur circa actiones humanas, docendo quomodo eae debeant componi in ordine ad vitam Christianam: tradit principia recte judicandi de actuum humanorum (quos vocamus *casus conscientiae*) bonitate vel malitia ad directionem tum propriae, tum alterius conscientiae. Solet autem haec scientia latissime diffusa in duas partes dividiri, quarum *prima* agit de regulis actuum humanorum, de peccatis in genere, de praeceptis Dei et Ecclesiae: *altera* de Sacramentis et censuris.

Ea quae magis speculativa videntur Theologiae scholasticae relinquuntur, inhaerens principiis practicis ad mentem probatorum auctorum; nec latum (ut ajunt) unguem deflectam a sensu orthodoxae Ecclesiae et Patrum decretisque Summorum Pontificum, quae ut continuo coram oculis versentur, huic opusculo Theologico propositiones ab *Alexandro VII.*, *Innocentio XI.* et *Alexandro VIII.* damnatas lubet praefigere, quas per decursum secundum numeros citare sufficit, ne eaedem ad literam allegatae saepius recurrent: additur singulis propositionibus tum numerus romanus I. II. qui indicat partem primam et secundam; tum arabicus, qui indicat numerum marginalem, ubi agitur de propositione damnata.

PROPOSITIONES DAMNATAE.

PROPOSITIONES XLV

A B A L E X A N D R O VII.

per Decretum editum feria V. die 24. Septembris anno 1665. confixa.

1. Homo nullo unquam vitae sua tempore tenetur elicere actum fidei, spei et charitatis ex vi praceptorum divinorum, ad eas virtutes pertinen-
tium. I. 345. 400. 401.
2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timi-
ditatis notam apud alios incurrat. I. 679.
3. Sententia asserens, Bullam Coenae solum prohibere absolutionem
haeresis et aliorum criminum quando publica sunt, et id non derogare
facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629.
die 18. Julii in Consistorio S. Congr. Eminentiss. Card. visa et tolerata
est. II. 1485. et 833.
4. Praelati Regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscum-
que saeculares ab haeresi occulta, et ab excommunicatione propter eam
incursa. II. 833.
5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse haereticum, non teneris
denuntiare, si probare non possis. I. 370.
6. Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit poenitenti
chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur solici-
tasse in confessione, ac proinde non est denuntiandus. II. 883.
7. Modus evadendi obligationem denuntiandae solicitationis est, si so-
licitatus confiteatur cum solicitante, hic potest ipsum absolvere absque
onere denuntiandi. II. 886.
8. Duplicatum stipendum potest sacerdos pro eadem Missa licite ac-
cipere: applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet
celebranti correspondentem; idque post Decretum Urbani VIII. II. 427.
9. Post Decretum Urbani potest sacerdos, cui Missae celebrandae tra-
duntur, per alium satisfacere, collocato illi minore stipendio, alia parte
stipendi sibi retenta. II. 432.
10. Non est contra justitiam, pro pluribus sacrificiis stipendum ac-
cipere, et sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem,
etiamsi promittam promissione etiam juramento firmata danti stipendum,
quod pro nullo alio offeram. II. 435.
11. Peccata in confessione omissa seu oblita ob instans periculum
vitae, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti confessione expri-
mere. II. 577.
12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non
obtenta ad id Episcoporum facultate. II. 845.
13. Satisfacit pracepto annuae confessionis, qui confitetur Regulari
Episcopo presentato, sed ab eo injuste reprobato. II. 613. et 748.
14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit pracepto Ec-
clesiae. II. 609. I. 196.
15. Poenitens propria auctoritate substituere sibi aliud potest, qui
loco ipsius poenitentiam adimpleat. II. 640.

PROPOSITIONES DAMNATAE ALEXANDRO VII.

3

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessa-
rium simplicem sacerdotem, non approbatum ab Ordinario. II. 753.
17. Est licitum Religioso vel Clerico, calumniatorem gravia crimina
de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius mo-
odus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur si calumniator sit
paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice et coram gravissimis
viris praedicta impingere, nisi occidatur. I. 678.
18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes ac etiam Judi-
cem, a quo iniqua certo imminent sententia, si alia via non potest inno-
cens damnum evitari. I. 678.
19. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in ad-
ulterio reprehensam. I. 673.
20. Restitutio a Pio V imposta beneficiatis non recitantibus, non de-
betur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit
poena. II. 1068.
21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ec-
clesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suae obligationi, si offi-
cium per alium recitet. II. 1068.
22. Non est contra justitiam beneficia ecclesiastica non conferre gratis,
quia collator conferens illa beneficia ecclesiastica, pecunia interveniente,
non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento tem-
porali, quod tibi conferre non tenebatur. I. 494. sub fin. et 486.
23. Frangens jejenum Ecclesiae ad quod tenetur, non peccat morta-
liter, nisi ex contemptu vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se
subjicere pracepto. I. 987.
24. Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei:
ideo sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem. I. 758.
25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis pracepto,
dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non ex-
plicando copulam. I. 738.
26. Quando litigantes habent pro se opiniones aequae probables, potest
Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius piae alio.
I. 110.
27. Si liber sit alicujus junioris et moderni, debet opinio censeri pro-
babilis, dum non constet, rejectam esse a Sede Apostolica tanquam im-
probabilem. I. 94.
28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem
a Principe promulgatam. I. 144.

PROPOSITIONES RELIQUE

A B E O D E M S U M M O P O N T I F I C E

ALEXANDRO VII.

per Decretum editum Feria V. die 18. Martii anno 1666. confixa.

29. In die jejunii qui saepius modicum quid comedit, etsi notabilem
quantitatem in fine comedere, non frangit jejenum. I. 284. 992. et 1000.
30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt ex-
cusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compa-
tibilis cum jejuno. I. 989.

1*

31. Excusant absolute a praecocepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei confiant. I. 989.
32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesima obliget. I. 994.
33. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quasdam eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficij fecerit. II. 1068.
34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit praecocepto. II. 1060.
35. Unico Officio potest quis satisfacere dupli praecocepto pro die praesenti, et crastino. II. 1067.
36. Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata per Concilium Trid. I. 265.
37. Indulgentiae concessae Regularibus, et revocatae a Paulo V hodie sunt revalidatae. II. 656.
38. Mandatum Tridentini factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non praecoceptum. II. 271.
39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur. II. 271.
40. Est probabilis opinio quae dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem et sensualem quae ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris et pollutionis. I. 725. et 305.
41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo, *regalo*, dum, deficiente illa, nimis aegre ageret vitam, et aliae epulæ taedio magno concubinarium afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur. II. 742. et 438.
42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus. I. 921.
43. Annum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos. I. 953.
44. Quoad forum conscientiae, reo correcto ejusque contumacia cessante, cessant censurae. II. 1407.
45. Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur. II. 1428.

PROPOSITIONES LXV

AB INNOCENTIO XI.

per Decretum editum Feria V. die 2. Martii anno 1679. confixa.

1. Non est illicitum, in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, reicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio aut periculum gravis damni incurriendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis aut Episcopalis. I. 86.
2. Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem. I. 88.

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modo probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus. I. 83.
4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili. I. 106.
5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus. I. 400.
6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare praecoceptum charitatis erga Deum. I. 401.
7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, et non habemus aliam viam, qua justificari possimus. I. 401.
8. Comedere et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui. I. 328. et 329.
9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali. II. 1207.
10. Non tenemur proximum diligere actu interno et formali. I. 700.
11. Praecocepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos. I. 700.
12. Vix in saecularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui. I. 710.
13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam ineffaci affectu petere et desiderare, non quidem ex displicentia personae, sed ob aliquod temporale emolumentum. I. 715.
14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimis ei obventura est pinguis hereditas. I. 715. et 631.
15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas. I. 715. et 631.
16. Fides non censetur cadere sub praecoceptum speciale, et secundum se. I. 345.
17. Satis est actum fidei semel in vita elicere. I. 349.
18. Si a potestate publica quis interrogetur; fidem ingenue confiteri, ut Deo et fidei gloriosum consulere; tacere, ut peccaminosum per se non damno. I. 351. 361.
19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. I. 345.
20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem. I. 345.
21. Assensus fidei supernaturalis, et utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidat, ne non sit locutus Deus. I. 345. 348. et 107.
22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris. I. 346.
23. Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit. I. 345.
24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem. I. 526. 546.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis. I. 546.

26. Si quis vel solus vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus. I. 536.

27. Causa justa utendi his amphibologis est, quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens et studiosa. I. 536.

28. Qui mediante commendatione vel munere ad Magistratum vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum. I. 536.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi. II. 71.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam vel fuste percutiat, et post impactam alapam vel icum fustis fugiat. I. 676.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei. I. 678.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quae actu possidemus, sed etiam ad quae jus inchoatum habemus et quae nos possessuros speramus. I. 676.

33. Licitum est tam heredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hereditas adeatur vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut et jus habenti in Cathedram vel Praebendam contra eorum possessionem injuste impedientem. I. 676.

34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa grida occidatur aut infametur. I. 668.

35. Videtur probabile, omnem foetum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, et tunc primum incipere eandem habere, cum parifur: ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi. I. 670.

36. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi. I. 768.

37. Famuli et famulae domesticae possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario quod recipiunt. I. 809.

38. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furtu, quantumcumque sit magna summa totalis. I. 804. et 791.

39. Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati. I. 775.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personae, et cum contractu retrovenditionis praevie inito cum intentione lucri. I. 923.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, et nullus sit qui non majoris faciat pecuniam praesentem, quam futuram, potest creditor aliud ultra sortem a mutuariis exigere, et eo titulo ab usura excusari. I. 922.

32. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex bene-

volentia et gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum. I. 924.

43. Quidni non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiham falso crimine elidere? I. 969.

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia. I. 969. et 962.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali aut econtra. I. 486.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris aestimetur, quam res spiritualis. I. 486.

46. Dum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores et Ecclesiae magis utilles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent; Concilium vel primo videtur per hos digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo propositivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse malam quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur. I. 737.

49. Mollities jure naturae prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, saepe esset bona, et aliquando obligatoria sub mortali. I. 749.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum. I. 746.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, et multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur. I. 645. et seq. et 689.

52. Praeceptum servandi Festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. I. 615. 621.

53. Satisfacit praecepto Ecclesiae de audiendo Saero, qui duas ejus partes, imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit. II. 471.

54. Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquias horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem. II. 1041. I. 241.

55. Praecepto Communionis annuae satisfit per sacrilegam Domini mandationem. II. 324. 268.

56. Frequens Confessio et Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota praedestinationis. II. 385.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam. II. 495.

58. Non tenetur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem. II. 730.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni conursus poenitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnae alicujus Festivitatis, aut indulgentiae. II. 576.

60. Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei,

naturae, aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est ne-ganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere et proponere emendationem. II. 723. 324.

61. Potest aliquando absvolvi, qui in proxima occasione peccandi ver-satur, quam potest et non vult omittere, quin imo directe et ex proposito quaerit aut ei se ingerit. II. 736. 324.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit. II. 737.

63. Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi. II. 737.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia my-steriorum fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium Sanctissimae Trinitatis, et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi. I. 365. et 21.

65. Sufficit illa mysteria semel credisse. I. 349.

Duae Propositiones

AB ALEXANDRO VIII.

per Decretum editum die 24. Augusti anno 1690. confixae.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura ratio-nali: formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc suf-ficit ut actus moralis tendat in Finem ultimum interpretative. *Hunc homo non tenetur amare, neque in decursu vitae suae mortalis.* I. 401. in fine.

2. Peccatum philosophicum seu morale est actus humanus, discon-veniens naturae rationali et rectae rationi: theologicum vero et mortale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum, quantumvis grave in illo qui Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque aeterna poena dignum. I. 278.

PROPOSITIONES ALIAE XXXI

AB ALEXANDRO VIII.

per Decretum editum Feria V. die 7. Decemb. anno 1690. confixae.

1. In statu naturae lapsae ad peccatum mortale et demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato ori-ginali, et voluntate Adami peccantis. I. 280.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturae, haec in statu naturae lapsae operantem ex ipsa non excusat a peccato formaliter. I. 25. et 228.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probables probabilissimam. I. 81.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus et solis Fidelibus. I. 346.

5. Pagani, Judaei, Haeretici, aliisque hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum; adeoque hic recte inferes, in illis esse voluntatem nudam et inermem, sine omni gratia sufficiente. I. 346. II. 97.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est,

sic ut proinde merito possimus petere: *A gratia sufficiente Libera nos Domine.* II. 97.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio vel mundi: si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est. II. 385.

8. Necesse est, infidelem in omni opere peccare. I. 374.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum, mere ob ejus turpitudem et inconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offendit respectu. I. 279.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, et prosequitur bonum mere ut coelestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens. I. 406.

11. Omne, quod non est ex fide christiana supernaturali, quae dilectionem operatur, peccatum est. I. 406.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: et etiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana. I. 374.

13. Quisquis etiam aeternae mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur. I. 406.

14. Timor gehennae non est supernaturalis. II. 495.

15. Attritio, quae gehennae et poenarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiae Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis. II. 495.

16. Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni induxit non poli-tia aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex et praescriptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante. II. 645.

17. Per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentiae est inversus. II. 645.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu. II. 645.

19. Homo debet agere tota vita poenitentiam pro peccato originali. II. 122. 536.

20. Confessiones apud Religiosos factae pleraeque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ. II. 613.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi et incongrua poenitentia seu satisfactione, ob quaestum seu lucrum subsidii temporalis. II. 613.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam praetendent, antequam condignam de delictis suis poenitentiam egerint. II. 358.

23. Similiter arcendi sunt a sacra Communione, quibus nondum in-est amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers. II. 385.

24. Oblatio in templo, quae fiebat a B. Virgine Maria in die Purificationis suae per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiquerit purificatione, et quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset secundum verba legis. I. 276.

25. Dei Patris simulacrum nefas est Christiano in templo collocare. I. 412.

26. Laus, quae defertur Mariae ut Mariae, vana est. I. 412.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac formula collatus: *In nomine Patris etc. praetermissis illis: Ego te baptizo etc.* II. 131.

28. Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum,

formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendo, quod facit Ecclesia.* II. 168. et 57.

29. Futilis et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium OEcumenicum auctoritate, atque in fidei quaestionibus decernendis infallibilitate. I. 95.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, et docere, non respicendo ad ullam Pontificis Bullam. I. 95.

31. Bulla Urbani VIII. *In Eminentia*, est subreptitia.
Adverte: In hac Bulla Urbani VIII. edita anno 1641, confirmantur Constitutiones Pii V. et Gregorii XIII. quibus damnantur quadraginta novem Baji propositiones: in eadem iterum prohibetur liber Cornelii Jansenii, cui titulus: *Augustinus*. Hanc Bullam Bajani et Jansenistae dixerunt esse subreptitiam, tanquam editam a Pontifice veritatis ignaro; cum tamen Pontifex in ea asserat, *ex natura ac diligentia ejusdem libri, cui titulus, Augustinus, lectione compertum esse*, in eodem libro multas Baji propositiones proscriptas contineri. *Viva in hanc propositionem.*

TRACTATUS PRODRMUS

DE ACTIBUS HUMANIS.

CAPUT I. De Natura Actuum humanorum.

1. Quaer. Quid sit actus humanus.

R. Est ille qui procedit a voluntate cum rationis advertentia et libertate.

Dicitur 1. Qui procedit a voluntate: sive immediate, ut amor, odium, etc., et tunc dicitur *actus elicitus*; sive mediate, ut meditatio, ambulatio etc. et tunc dicitur *actus imperatus*, quatenus ex imperio voluntatis elicetur ab alia potentia, nimis meditatio ab intellectu, et deambulatio a potentia motrice.

Dicitur 2. Cum rationis advertentia et libertate: per quod distinguitur ab *actione hominis*, quae naturaliter procedit ab homine absque rationis advertentia et libertate. Ut adeo talem actum vel ingrediantur, vel committentur quinque praedicata, hoc tractatu accuratius consideranda: voluntarietas, libertas, moralitas, meritum et supernaturalitas.

Corollarium: Non potest dari actus humanus expers omnis moralitatis; cum enim dari nequeat *peccatum philosophicum*, consequens est, non posse aliquid explicite cognosci conforme, vel difforme rationi ac creaturae rationali, quin implicite cognoscatur etiam conforme vel difforme legi Dei, quae est regula moralis, directiva rationis et naturae rationalis.

V. *Viva in prop. 2. ab Alex. VIII. damn.*

2. Q. 2. Quae actuum humanorum oeconomia.

R. Octo enumerantur actus, quorum tres circa *finem*, amor, intentio, fruitio: quinque circa *media* versantur, scilicet consultatio, electio, consensus, imperium, usus. *Amor* est actus quo bonum simpliciter appetitur, abstrahitque ab illius praesentia et absentia. *Intentio efficax*, seu quod idem, desiderium efficax est volitio finis, aut boni absentis, cum ordine ad media quibus obtineatur. *Fruitio* est delectatio et quies in fine ut jam

possesso. His opponuntur *odium*, quod est aversio a malo, ut in se simpliciter spectato: *Fuga*, quae est efficax nolitio mali in ordine ad illud declinandum: *Tristitia*, seu dolor, quae est vitalis inquietudo voluntatis in malo praesente.

Consultatio est actus intellectus, quo in media idonea inquiritur cum comparatione inter eorum aptitudinem. *Consensus* est simplex complacencia approbativa medii propositi. *Electio* est actus voluntatis unum medium prae alio assumentis. *Imperium* est actus rationis practicae praecipientis sibi executionem mediorum electorum; et cum juxta P. *Viva in hoc actu duo reperiantur*; intimare quid faciendum, et ordinare ut fiat; exigit hic actus exercitium tam intellectus, quam voluntatis. Ultimo *Usus* tum actus quo voluntas applicat potentiam executivam ad exequendum imperium, tum passivus qui est ipsa operatio potentiae executivae per voluntatem applicatae, compleat ordinem mediorum.

Paradigma hujus oeconomiae datur in homine appetente conversionem, ingressum religionis, aut sanitatem. *Amor* simplici affectu complacet sibi in corporis valetudine: *intentio* efficaciter illam appetit per media aliqua in confuso: *consultatio* deliberat de mediis: *consensus* approbat e.g. in diem prae aliis: *electio* illam assumit: *imperium* imperat potentiae illam exequenti: haec potentia per *usum* eandem servat: *fruitio* obtenta valetudine delectatur et quiescit.

3. Q. 3. Quae actuum humanorum firmitas.

R. Firmitas actus *valor* nuncupatur ab actus licentia distinctus: *licite*, namque fieri actum dicimus, quando ita actus ponitur, ut circa illum observentur leges latae, circumstantiae debitae loci, temporis et modi, quas legislator jure exigit; *Valide* autem fit, quando ita ponitur, ut omnes causae ad illius substantiam requisitae adsint, qui valor locum duntaxat habet in quinque actuum generibus, videlicet iudiciis, contractibus, sacramentis, votis, et juramentis.

Praeterea geminam *infirmitatem* valori oppositam auctores observant, unam *omnivadam*, qua actus ipso jam sui initio est invalidus, nullus, carens labore, quod contingit, cum deest aliquid, quod tanquam substantiale requirit vel *jus naturae*, e.g. contractus initus a persona usu rationis destituta, aut circa materiam impossibilem physice aut moraliter, seu intrinsecos peccaminosam: vel *jus humanum*, e.g. si hoc inhabilitet personam ad efficiendum ejusmodi actum, veluti pupillum, prodigum etc., si pro forma actus requirat alias conditiones, veluti pro alienatione rerum ecclesiasticarum quasdam solemnitates etc., si actum ipsum directe annullat dicendo: *Est iritus, pro infecto habeatur etc.*, sive postea accedere beat declaratio judicis, sive non.

Alteram non *omnivadam*, qua actus initio valet, sed irritari potest vel per *sententiam rescissoriam* judicis, e.g. si alteruter contrahentium est laesus ultra dimidium etc., vel per actum alterius habentis *potestatem dominativam* in alium, e.g. si pater annullat vota filii impuberis. Dices: igitur actus invalidus erit etiam illitus, cum sit contra legem. Resp. Hoc aliquando esse verum, quando invalidatur ut noxius, et bonis moribus oppositus: seu quando est contra legem irritantem, et prohibentem simul. Vide peculiariter pro hoc tractatu P. Sim. Karchne *Dissertationes de actibus humanis*; P. Dom. *Viva Opuscula Theologico-Moralia op. 1.*

CAPUT II. De voluntarietate Actuum humanorum.

4. Quaer. 1. Quid et quotplex voluntarium.

R. Communiter juxta mentem d. Thomae et Aristotelis quoad sub-